

STENOGRAFSKE BELEŠKE

SENATA

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 3

BEOGRAD, 1934 GOD! E

KNJIGA III

XXVI REDOVNI SASTANAK

SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 9 JULA 1934 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO:

Potpretsednik
Dr. MIROSLAV PLOJ

Šekretar
Dr. ĐURA KOTUR

Prisutni su g.g. Ministri: Pretsednik Ministarskog saveta Nikola T. Uzunović, Ministar pravde Božidar Maksimović, Ministar finansija dr. Milorad Đorđević, Ministar inostranih poslova Bogoljub Jevtić, Ministar unutrašnjih poslova Živojin Lazić, Ministar šuma i rudnika dr. Milan Ulmanski.

POČETAK U 17 ČASOVA.

SADRŽAJ:

1. — Čitanje i usvojenje zapisnika XXV redovnog sastanka;

2. — Saopštenje o upućenju Senatu na rešavanje od strane Narodne skupštine predloga Zakona: o gradskim opštinama; o državnom računovodstvu; o državnom pravobranioštvu, i o konvenciji o likvidaciji poreza, zaključenoj i potpisanoj u Rimu 26. aprila 1924 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije.

3. — Dnevni red: 1) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o ugovoru o prijateljstvu, o nenapadanju, o sudskom raspravljanju, o arbitraži i koncilijaciji, zaključenom i potpisanom u Beogradu 27. novembra 1933 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske; 2) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o obrazovanju novog Sreza subotičkog; 3) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o izmeni Zakona o biračkim spiskovima; i 4) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o međunarodnoj konvenciji o unificiranom Meničnom zakonu sa aneksom I i II i Protokolom; o međunarodnoj konvenciji o rešavanju izvesnih sukoba meničnih zakona, — sa Protokolom; i međunarodnoj konven-

ciji o meničnim taksama sa Protokolom, — zaključenim i potpisanim u Ženevi 7 juna 1930 godine. — Sva četiri zakonska predloga primljena su u načelu, pojednostima i konačno.

Govornici: Izvestilac Jovo Banjanin, Ministar inostranih poslova Bogoljub Jevtić, dr. Uroš Krulj, izvestilac dr. Vaso Glušac, Ministar unutrašnjih poslova Živojin Lazić.

Potpretsednik dr. Miroslav Ploj: Otvaram XXVI redovni sastanak Senata Kraljevine Jugoslavije. Molim gospodina sekretara da pročita zapisnik prošle sednice.

Šekretar dr. Đura Kotur pročita zapisnik XXV redovnog sastanka Senata Kraljevine Jugoslavije.

Potpretsednik dr. Miroslav Ploj: Ima li, gospodo senatori, kakvog prigovora ovom i ovako sastavljenom zapisniku? (Nema). Prigovora nema, zapisnik se overovljuje. Izvolite čuti izveštaje o zakonskim predlozima koji su vam upućeni od strane Narodne skupštine na rad.

Šekretar dr. Đura Kotur saopštava: Gospodini Pretsednik Narodne skupštine dostavio je Senatu na rad, saobrazno čl. 64 Ustava, zakonske predloge koje je usvojila Narodna skupština i to: 1) o gradskim

opštinama; 2) o državnom računovodstvu; 3) o državnom pravobranioštvu; i 4) o konvenciji o likvidaciji poreza, zaključenoj i potpisanoj u Rimu 26 aprila 1924 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije.

Potpredsednik dr. Miroslav Ploj: Gospodo senatori, pre nego što predemo na dnevni red izabraćemo Odbore za proučavanje ovih zakonskih predloga, koji će podneti Senatu svoje izveštaje. Za prvi zakonski predlog, to je predlog Zakona o gradskim opštinama, podneta mi je jedna kandidaciona lista, koja odgovara svim zakonskim uslovima. Na toj listi su sledeća gospoda senatori, kao članovi: Krsta Radovanović, dr. Hamdija Karamehmedović, Ljubomir Vidaković, dr. Đura Kotur, dr. Mića Mičić, dr. Vladimir Ravnihar, Petar Đirlić, Fran Kukuljević-Sakcinski, Jeremija Živanović, Jovan Nešković i Milutin Dragović; kao zamenici: Šerif Arnautović, Milan Vrbanić, dr. Georg Grasl, dr. Vaso Glušac, dr. Ivo Majstrovic, Miloje Ž. Jovanović, Spira Hadži-Ristić, Stevan Mihaldžić, Stjepan Janković i Dragoljub Ivanović. Prima li Senat ovu i ovako sastavljenu listu? (Prima). Prema tome oglašujem da su gospoda senatori, sada pročitani, izabrani u Odbor za proučavanje zakonskog predloga o gradskim opštinama. Molim izabrane članove Odbora da se posle sednice sastanu, konstituišu, i to jave Pretsedništvu, te da svoj posao završe do četvrtka 12 ov. meseca do podne. Prima li Senat ovaj predlog? (Prima). Oglašujem da je primljeno.

Što se tiče druga dva zakonska predloga: o državnom računovodstvu i o državnom pravobranioštvu, predlažem da se oba ova zakonska predloga upute Finansijskom odboru. Prima li ovo Senat? (Prima). Objavljujem, da je i ovo primljeno. Finansijski odbor dužan je podneti Senatu svoje izveštaje najdalje do srede 11 o. m. pre podne.

Što se tiče četvrtog predloga, a to je konvencija zaključena 26 aprila 1924 god. između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije, predata mi je jedna kandidatska lista, koja potpuno odgovara svima dispozicijama Poslovnika. Predloženi su kao članovi g.g. senatori: Iližanović Dimitrije, Radovanović Krsta, Nešković Jovan, dr. Šilović Josip, dr. Majstrovic Ivo, Simonović Milan, dr. Mažuranić Želimir, Marjanović Milan, Altiparmaković Jovan, dr. Ravnihar Vladimir, dr. Nemeć Josip, a kao zamenici: Radulović Marko, dr. Trinajstić Dinko, Džaković Milovan, dr. Desnica Uroš, dr. Mičić Mića, dr. Grasl Georg, dr. Gregorin Gustav, Cerović Gavriilo, dr. Kotur Đura, dr. Sverljuga Stanko, Gaj Ljudevit.

Prima li Senat pročitanoj listu? (Prima). Prema tome oglašujem da su sada pročitana gospoda senatori izabrani u Odbor za proučavanje već navedenog zakonskog predloga.

Molim g. g. senatore da se posle sednice sastanu, konstituišu i to jave Pretsedništvu i da do srede, 11 o. m., pre podne svrše posao.

Prelazimo sada na dnevni red. Prva je tačka dnevnog reda pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o ugovoru o prijateljstvu, o nenapadanju, o sudskom raspravljanju, o arbitraži i koncilijaciji, zaključenom i potpisanoj u Beogradu 27 novembra 1933 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske.

Molim g. g. izvestioca da pročita izveštaj.

Izvestilac Jovo Banjanin: Gospodo senatori, čast

mi je pročitati vam izveštaj Odbora koji je imao dužnost da prouči ovaj ugovor. Izveštaj glasi:

Beograd, 3 jula 1934 god.

SENATU KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

BEOGRAD.

Odbor za proučavanje predloga Zakona o ugovoru o nenapadanju, o sudskom raspravljanju, o arbitraži i o koncilijaciji, zaključenom i potpisanoj u Beogradu 27 novembra 1933 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske, završio je svoj rad proučivši u načelu i pojednostima ovaj zakonski predlog i primio ga je u celini, te mu je čast predložiti Senatu, da ga i on izvoli usvojiti u redakciji onako, kako ga je i Narodna skupština usvojila.

Za svoga izvestioca Odbor je odredio senatora g. Jovu Banjanina.

Sekretar,
M. L. Popović, s. r.

Pretsednik Odbora,
B. Gavrilović, s. r.

Članovi:

K. Radovanović, s. r.
Mil. Marjanović, s. r.
Mil. Ž. Jovanović, s. r.
Šilović, s. r.
Jov. Banjanin, s. r.

Potpredsednik dr. Miroslav Ploj: Reč ima g. Ministar inostranih poslova.

Ministar inostranih poslova Bogoljub Jevtić: Gospodo senatori, pre tri dana imali ste prilike da se pozabavite predlogom Zakona o sporazumu između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske o uredjenju međusobnih potraživanja. Vi ste taj sporazum odobrili jednodušno. Jednovremeno sa ovim sporazumom, dan ranije, potpisan je ovaj današnji predlog Zakona o ugovoru sa Turskom Republikom, o prijateljstvu, o nenapadanju, o arbitraži i mirenju. I ovaj ugovor, uveren sam, naići će na vašu punu saglasnost, na vaše odobravanje, jer je ovaj Dom uvek, kad je reč ma o kome aktu prijateljstva Kraljevine Jugoslavije u međunarodnoj politici, jednodušno i sa zadovoljstvom takve akte odobravao.

U samom ovome ugovoru, u njegovom naslovu, stoji reč »prijateljstvo«. U istini, prijateljstvo je ne samo u naslovu ugovora nego je ono u sadržini odnosa između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske. Tako je, u stvari, u istini, i politika neagresivnosti i nenapadanja. U tome je stalna i odlučna politika Kraljevske vlade, to je politika Kraljevine Jugoslavije u međunarodnoj saradnji, u organizaciji mira, u stvaranju međusobnog poverenja među narodima. Arbitraža i sudsko raspravljanje, to su, mogu reći, metode ove politike.

Sam ugovor — u svom preambilu i prva tri člana — jasno i određeno veli, što mu je sadržina, što mu je cilj. Sve ostalo — ona druga 23 člana — govori o tehnicima samoga ovoga posla. Nema potrebe, gospodo, da posle svega onoga što je već poznato o politici Kraljevske vlade, posle svega onoga što je rečeno i sa ovoga mesta, da opširno govorim i analiziram sam ovaj ugovor. Rasprava o ovom ugovoru dolazi pred Narodno predstavništvo nešto docnije; usled tehničkih teškoća mi smo danas tek u mogućnosti da o njemu govorimo i rešavamo. On je posledica prethodnih sastanaka, vrlo značajnih

poseta koje su ovome Domu vrlo dobro poznate. On je takode i prethodnik jednom krupnijem činu, kao što je ugovor o balkanskom sporazumu. Kraljevska vlada je imala prilike da o tom već prilikom budžetske debate da svoju reč, da detaljnije u punoj opsežnosti izloži svoju politiku, spoljnu politiku Kraljevine Jugoslavije, čiji je jedan od instrumenata i ovaj ugovor.

Znajući dobro vaše raspoloženje, znajući pravilno shvatanje ovoga Doma za miroljubivu i aktivnu politiku Kraljevske vlade, ona se nada, da podnoseći ovaj ugovor dobije od vas onu jednodušnost, onu saglasnost, koju u istini i po manifestaciji politike prijateljstva i po srdačnosti odnosa između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske ovaj ugovor i zaslužuje. (Burno odobravanje i pljesak).

Potpredsednik dr. Miroslav Ploj: Reč ima senator g. Jovo Banjanin.

Jovo Banjanin: Gospodo senatori, uvod ugovora o prijateljstvu između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske naglašava saradnju u duhu poverenja za održanje opštega mira i za miroljubivo raspravljanje sporova koji bi se mogli pojaviti između dveju zemalja. Osnovna misao ovoga ugovora sadržana je u prvom članu, u kome se kaže: »Visoke strane ugovornice obvezuju se uzajamno da neće ni u kom slučaju tražiti drugojačije, nego putem miroljubivim i po metodama predviđenim ovim ugovorom, rešavanje sporova ili sukoba, ma koje prirode oni bili, koji bi se pojavili između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske, a koji ne bi mogli biti raspravljani, u primerenom roku, običnim diplomatskim postupcima.

Visoke strane ugovornice primaju obavezu da neće pribegavati ratu kao sredstvu svoje narodne politike jedna naspram druge, kao i obavezu da će osuditi svaki napad i svako učešće u ma kakvom napadu pokušanom od trećih ili svaki agresivni sporazum upravljen protiv jedne ili druge od obeju zemalja.«

Ovaj član, gospodo, u kome je sadržana suština čitavog ugovora, dokazuje, do koje su mere odnosi između Jugoslavije i Turske postali danas prijateljski.

Za sporove, koji bi se pojavili eventualno između naših zemalja, ako se ne mogu rešiti običnim diplomatskim putem, određeno je, da oni idu u prvom redu pred stalnu mešovitu komisiju za koncilijaciju koja ima da se obrazuje u toku šest meseci po razmeni ratifikacija ovog ugovora. Ta komisija ima ili da stavi predlog ili da podnese izveštaj vladama. A ako se ni onda ne bi mogao postići sporazum, onda ide spor pred stalni međunarodni ili pred izabrani sud. Procedura za rešavanje sporova tačno je određena, ali mi smo tvrdo uvereni da će duh prijateljstva, koji vlada između Jugoslavije i Turske, učiniti nepotrebnim i suvišnim iznošenje sporova pred ove forume, jer sigurnost za mirno i glatko rešavanje sporova redovnim putem leži u tome što između Jugoslavije i Turske nema sukoba interesa i težnja.

Ovaj ugovor o prijateljstvu, gospodo, sastavni je deo celog sistema spoljne politike koju dosledno, postojano i bez kolebanja vode Jugoslavija i Turska, politike koja ide za tim da na sve strane stvara garancije za organizovanje mira na Balkanu i u Evropi. Ugovor ovaj nije usamljeno delo ni u odnosima između Jugoslavije i Turske. Naša otadžbina i Turska već su potpisale 3 jula 1931 godine londonski ugovor o definiciji napadača, koji se ugovor pojavljuje kao

jedan značajan korak u međunarodnim odnosima i u rešavanju međunarodnih sporova. U Atini 9 februara ove godine potpisan je Balkanski sporazum, na kome su potpisi i naše otadžbine i Turske, sporazum koji je već do sada stekao toliko značenje u međunarodnoj politici, da to samo po sebi dokazuje, koliko su opravdani regionalni sporazumi za središnje odnose u Evropi.

Nedavno je, gospodo, potpisan i trgovinski sporazum između Jugoslavije i Turske, a mi smo uvereni da će posle toga redom doći i do drugih potrebnih sporazuma, da se reše sva pitanja koja bi mogla da se pojave između naše otadžbine i Turske.

Svi ovi ugovori, gospodo, u kojima Jugoslavija radi sve što može da se do njih dode, svedoče o velikoj volji Jugoslavije da vodi konstruktivnu politiku u službi mira. Tu je već i nepokolebljivo prijateljstvo s velikom Francuskom nacijom, tu su čvrste veze sa državama Male antante, koja osigurava mir Srednje Evrope. Dokaz je za to, gospodo, i predana saradnja na ovoj novoj balkanskoj politici.

Jugoslavija je geografski vezana neposredno za interese i Srednje Evrope i Balkana i ona čini sve što do nje stoji da dode do mirne i plodne saradnje sviju naroda Podunavlja i Balkana. Jugoslavija je dokazala do sada da je pripravna i na žrtve za tu saradnju. Samo jedna žrtva ima, koju ne možemo i nećemo nikako učiniti, a to je: da se žrtvuje integritet državne teritorije, nepovrediva zemlja ujedinjene otadžbine. (Odobravanje).

Gospodo senatori, Balkanski sporazum golemo je delo opšte evropske politike. Značenje njegovo nije samo političko, nego i moralno i psihološko. Taj sporazum znači rehabilitaciju Balkana pred celim svetom. On znači odlučnu volju za samostalnu i složnu politiku svih balkanskih naroda. Balkan je, gospodo, bio oklevetan decenijama pred javnim mnijenjem cele Evrope kao leglo svih nemira, svih nereda u Evropi. Reč »balkanizacija« značila je već jedan pojam, u kome je sadržan i kaos i međusobno klanje i razaranja i uništavanje. Danas Balkan daje primer drugima kako treba da se dolazi do mirne saradnje. (Uzvici: Bravo! Tako je! Pljeskanje). I ova odlučnost balkanskih naroda da dodu do sporazuma svedoči da su i raniji razdori bili delo više drugih nego balkanskih naroda, delo onih kojima je bilo u interesu da na Balkanu stvaraju nered i da na njemu ostvaruju svoje ciljeve.

I danas, gospodo, ima sličnih pokušaja, ali se Balkan oslobodio svih zlokobnih uticaja. A mi Jugosloveni možemo sa zadovoljstvom reći da smo ponosni što je mudra i dalekovidna inicijativa Kralja Jugoslavije dala snažnog zamaha novoj balkanskoj politici. (Oduševljeni uskliki: Živeo Kralj!)

Gospodo senatori, Balkanski sporazum nisu još potpisale sve balkanske države. Ali moralna snaga ovoga sporazuma leži u tome što svi potpisnici iskreno žele da se proširi na sve balkanske narode. Jugoslavija je sigurno među prvima koja to najiskrenije želi. Ona hoće i želi što intimniju i što srdačniju saradnju sa srodnom i bratskom Bugarskom, jer zna da je to preduslov za konačno rešenje jugoslovenskog problema u svojoj širini i veličini njegovoj. — problema, koji uvek ostaje centralno pitanje Balkana. (Odobravanje i uzvici: Tako je!)

Is Albanijom, gospodo, hoće naša Otadžbina dobre i prijateljske odnose, i svi Jugosloveni bez sumnje s iskrenim simpatijama prate sve napore al-

banskog naroda da sačuva svoju nezavisnost. (Tako jel). Albanski narod može, čineći te napore, biti spokojan u tvrdom uverenju da mu s jugoslovenske strane ne pretila nikakva opasnost.

Gospodo, ovaj ugovor o prijateljstvu ima za nas i jedno posebno značenje. Mi o tome možemo danas govoriti bez strasti i gorčine, jer se radi o događajima prošlosti, za koje današnja Turska ne nosi nikakvu odgovornost. Ovaj je ugovor o prijateljstvu miran, prijateljski epilog stoletne krvave tragedije cele jugoslovenske nacije. Vojnički je ta tragedija završena u Balkanskom ratu, u viteškim borbama od Kumanova do Bitolja. Nažalost, Jugoslovenstvo u borbi za svoj opstanak našlo se još jednom u Svetskom ratu u sukobu sa starom Turskom, bez ikakve potrebe za tursku naciju i bez ikakve svoje krivnje. Posle svetskog rata obnovljena Turska pošla je novim putevima, i prirodan razvoj doveo je dotle da slobodna Jugoslavija i slobodna Turska mogu jedna drugoj pružiti prijateljsku ruku.

Čudne su i zagonetne, gospodo senatori, veze, kojima je istorijska stoletna sudbina vezala Jugoslovenstvo u prošlosti sa turskom imperijom. Zar nije zagonetan udes, koji je samo 13 godina posle Kosovske katastrofe doveo sina kosovskog kneza mučenika da se bori rame uz rame s turskim sultanom i da proleva našu krv kod one Ankare, koja je nedavno sa toliko počasti i srdačnosti dočekala odgovornog pretstavnika naše spoljašnje politike, i u kojoj treba da se i razmena ratifikacije ovog ugovora o prijateljstvu izvrši? Zar nije, gospodo, čudna sudbina, da su se iz našeg naroda radali vojskovođe, koji su vodili pobedonosne turske vojske u Srednju Evropu, gde je opet naša krv, dajući heroje i mučenike, zaustavljala bujicu osvajača.

Ali, gospodo, u toj golemoj nesreći našega naroda bilo je i nešto dobro. U vihoru, koji je vitlao Balkanom, u perturbacijama i migracijama, koje su zahvatile sav naš elemenat, stvarane su i obnovljane nerazdvojne veze naših plemena, povlačene su etničke granice današnje Jugoslavije. U plamenu stoletnih borba izgrađivana je jugoslovenska nacija.

Samo se iz tih tragičnih sukoba pomaljalo na drugoj strani nova tragedija koja je pretila slobodnom opstanku Jugoslovenstva. Kuća Habsburga, oslonjena na germanske i mađarske ambicije, pod maskom odbrane i okupljanja hrišćanskih naroda za borbu protiv poluneseca, spremala je svoju dominaciju i novo porobljenje celog Jugoslovenstva pre nego što se oslobodilo najezde s Juga. Između Scile i Haribde našlo se Jugoslovenstvo. Neizbežna je bila ili propast ili borba na dve strane. U jugoslovenskim zemljama, na obalama Dunava i Save, imala je da se reši istorijska borba za prevlast na Balkanu između kuće Habsburga i turske imperije, koja je već bila na umicanju. Habsburzi su već sebe smatrali legitimnim naslednicima Turske. Ali u najsudbonosnijem trenutku usred Šumadije Vožd Karadorde diže visoko zublju borbe za slobodu, zublju koja je večno, sad tinjala sad plamsala u hajdučkim bunama i u slobodarskim brdima Crne Gore. Karadorde je svojim ustankom proklamovao da tu na obalama Dunava i Save ima i neko treći, ko brani svoju zemlju, svoje pravo na opstanak i svoje težnje za slobodom. Gotovo u isto doba Napoleonov genije na našim zapadnim stranama stvara Iliriju. Jugoslovensko pitanje stavljeno je na dnevni red evropske politike. Borba je otvorena na svima linijama, vodena u svim

jugoslovenskim zemljama različitim sredstvima i metodama, kako su prilike dopuštale, ali je svuda, sad svesno sad nagonski, stremila istom cilju. Borba je pojačana izbacivanjem kuće Habsburga iz nemačkog jedinstva, a pogotovu je zaoštrena kad su Habsburzi okupacijom Bosne i Hercegovine zakoračili na Balkan. Posle balkanskog rata neizbežan je bio sukob, jer su Habsburzi osetili opasnost, i hteli su da obračunaju sa Srbijom, dok je još bila iscrpena i istrošena ratom. Borba je dostigla u svetskom ratu svoj vrhunac i svoje najviše mučeništvo. Ali je istorijska pravda pobedila i dala jugoslovenskoj naciji uskras u slobodi i jedinstvu.

Gospodo senatori, nije nikakvo čudo što su obe dominacije morale konačno pasti u kratkom razmaku od samih nekoliko godina jer su uslovljavale jednu drugu. Nije slučajnost nego gvozdena logika, zakon historijskog razvoja, što su se na jugoslovenskom pitanju morale slomiti dominacije i kuće Habsburga i stare turske imperije.

Stari historijski računi završeni su. Jugoslavija je slobodna. Kuća Habsburga je propala, i verujemo da se ni u jedinom zakutku Evrope neće više vratiti na vlast. Turska je ostala u prirodnim granicama, jer ju je sačuvala zdrava životna snaga turskoga naroda. Turska je našla sebe i neslomljivom energijom prokrcila nove puteve budućnosti. U velikom šefu nove turske države Mustafa Kemal paši našla je smelog heroja i vidovitog državnika, koji je Tursku neslućenim zamahom poveo putem slobode i progressa. Turski narod pojavio se ne samo kao odlučan branilac svoje nezavisnosti, nego i kao odvažan saradnik na utvrđivanju novog mirnog poretka na Balkanu. Zato su Jugoslavija i Turska mogle vedra čela pristupiti i Londonskom ugovoru, i Balkanskom sporazumu i ovom ugovoru o prijateljstvu. Zato vas molim da jednodušno glasanje za ovaj ugovor, kao i u Narodnoj skupštini, bude manifestacija ovoga visokog Doma za iskreno, trajno i nepomućeno prijateljstvo s novom, preporodenom Turskom, za snažan napredak i slobodan razvoj podmladene turske nacije. (Aplauz i burno odobravanje).

Potpredsednik dr. Miroslav Ploj: Ima reč senator g. Dr Uroš Krulj.

Dr. Uroš Krulj: Gospodo senatori, predloženi ugovor o prijateljstvu, arbitraži i nenapadanju između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske je jedan od bilateralnih ugovora između balkanskih država, koji znače, zapravo, pripremanje jednom opštem, zajedničkom ugovoru u svrhu konsolidovanja stanja i utvrđivanja mira na Balkanu na bazi zajedničkih interesa i prijateljske saradnje. Tako je i bilo. Ubrzo zatim sklopljen je i potpisan zajednički Balkanski pakt i ako, za sada, samo delimično. Isti proces i metod bio je i kod stvaranja bloka Male antante. Ovaj predloženi ugovor je na taj način samo preuludij Balkanskog pakta. Zato mi dozvolite, gospodo senatori, da se ovom prilikom pozabavim opširnije i o zaključenom Balkanskom paktu i o balkanskim odnošajima u opšte. Tim prije što je Balkanski pakt na osnovu § 65 našeg Ustava već ratifikovan, te nema potrebe da se iznosi pred Narodno predstavništvo. Ali sam mišljenja da ovakav jedan istorijski čin, kakav je Balkanski pakt, ne treba da prođe a da se o njemu ne čuje mišljenje iz sredine Narodnog predstavništva.

Gospodo senatori, istorija Balkanskog poluostrva pruža nam u političkom i etničkom pogledu jednu

vrlo interesantnu sliku. Od sva tri velika polu-ostrva na jugu Evrope: Pirinejskog, Apeninskog i Balkanskog, Balkansko je poluostrvo zacijelo najinteresantnije. Dok se ja na Apeninskom poluostrvu, u toku vjekova iza invazija i mješanja raznih naroda i rasa mogla formirati jedna jedinstvena nacija i jedna država, na Pirinejskom poluostrvu dva srodna naroda i dve države, na Balkanskom poluostrvu pak od raznovrsnih naroda i rasa koje su ga nastanjivale kroz sva vremena njegove povjesti do danas nije se mogla stvoriti jedna celina koja bi obuhvatila cijelo poluostrvo ni kao država, ni kao nacija, ni kao vjeroispovest.

Ova upadljiva činjenica može se objasniti geografskim položajem, geopolitičkim odnošajima, kao i konfiguracijom tla Balkanskog poluostrva.

Dok su Pirinejsko i Apeninsko poluostrvo, zatvoreni od ostalog kontinenta velikim i teško prohodnim planinama, bili tako rekuć zatvoreni, izolovani, tako da se je proces asimilacije i integracije na celom poluostrvu mogao nesmetano obavljati, dotle je Balkansko poluostrvo dugo vremena bilo glavna i jedina džada između istoka i zapada. Raznovrsni i raznorodni narodi prolazili su preko njega ili prolazno, ili su se nastanjivali stalno na njemu, potiskujući jedan drugoga ili se mešajući međusobno. Na domaku dva carstva: u stara vremena Vizantije i Rima, u novije doba otomanske i habzburške carevine bilo je Balkansko poluostrvo dugo vremena predmet osvajanja i invazija, imigracija i kolonizacija. Činjenica da je osim toga Balkansko poluostrvo bilo poprište uticaja dweju crkava i dweju kultura, istočne i zapadne, nije dozvoljavala ni jednoj ni drugoj strani da konačno osvoji cijelo poluostrvo i da se stabilizuje.

Tle Balkanskog poluostrva ispresjecano je ogromnim masivima velikih i visokih planina sa odvojenom uskom obalom Jadranskog mora, u doba kada nisu bile poznate ni željeznice ni tuneli, pa ni veliki gvozdeni ni betonski mostovi, takode je bilo razlogom da se nije mogla lako sprovesti, u povoljna za to vremena, totalizacija cjelog poluostrva, a još manje homogeno stapanje.

Svi ovi geografski, geopolitički i terenski odnošaji i faktori bili su bez sumnje od vrlo jakog uticaja na tok istorije Balkanskog poluostrva i naroda koji su na njemu stanovali i stanuju.

Starosjedilaca Balkanskog poluostrva, koje povjest još pominje, a to je Helena, Ilira, Tračana i Skita danas nema više. Od njihovog postojanja pa kroz vjekove prodirali su među ove starosjedioce na Balkan razni narodi i rase.

Najpe u IV vijeku pre Hrista Kelti, hrabar i preduzmljiv narod sa sjeverne Evrope, koji je i nekim narodima zapadne i sjeverne Evrope davao rasnu primjesu. Zatim dolazi dugotrajna invazija Rimljana i okupacija velikog dijela Poluostrva od kojega organizovaše jednu svoju pokrajinu, zvanu Ilirik. U V vijeku iza propasti zapadnog rimskog carstva provališe u zapadne krajeve Poluostrva Istočni Goti. Onda nastaje širenje Vizantije, pod koju potpade Poluostrvo iza dugogodišnjeg ratovanja sa Gotima i propasti gotske države. U to doba polovicom šestoga vijeka, pojaviš se prvi put Sloveni na Balkanskom poluostrvu, čije je prodiranje trajalo jedno cijelo stoljeće. Sloveni preplaviše najveći dio Poluostrva, potiskoše Ilire i Tračane i pomiješaše se s njima. Iz te rasne potke i osnove proizašla je južno-slovenska

etnička masa, koja je u svom istočnom dijelu upadom Bugara pretrpila novo rasno miješanje iz kojega su proizišli slovenizirani Bugari.

Osim ovih pomenutih naroda provaljivali su na Balkansko poluostrvo u razna vremena još i drugi narodi naročito Avari i dopirali sve do Carigrada s jedne, a do Solina, ondašnje Salone, s druge strane.

Definitivno konsolidovanje južnih Slovena i njihove ondašnje napore i težnje za ujedinjavanjem ometa je i zaustavila invazija Osmanlija, kojima pode za rukom da osvoje skoro cijelo Poluostrvo.

Iza djelimičnog oslobođenja balkanskih naroda ispod osmanlijskog iga, nastaje prodiranje Austro-Ugarske, bolje rekuć Austro-Madara na Balkansko poluostrvo prema Solunu, koje je pobjedom u Svjetskom ratu zaustavljeno i reparirano.

U ovom gigantskom talasanju i komešanju raznovrsnih naroda i rasa na Balkanskom poluostrvu više od dvije tisuće godina, osim već pomenutih geografskih, geopolitičkih i terenskih faktora, nije nastupio nijednom jedan u biološko-rasnom smislu duži i neometan period vremena, neophodno potreban za stabilizovanje, amalgamisanje i totalizaciju, kao što je bio slučaj, kako već spomenuh, na Apeninskom i Pirinejskom poluostrvu. Jedino djelimično stapanje izvršeno je između starosjedilaca Ilira i Tračana sa pridošlim Slovenima s jedne strane, između starosjedilaca Helena sa Slovenima i Arbanasima s druge strane i kasnije između Bugara i prvobitne slovensko-tračke mase.

Ali pri svem tome, ako se baci jedan letimičan pogled i učini jedan općenit pregled istorije Balkanskog poluostrva i svih zbivanja na njemu, upada u oči jedna činjenca: jedna stalna težnja, jedna uporna tendencija, koja se je više puta ponavljala, težnja i naponi za ujedinjavanjem, za totalizacijom cijeloga Poluostrva. Taj proces integracije Balkana povlači se kroz cijelu prošlost njegovu. Prva i najstarija je makedonska integracija pod Aleksandrom Velikim Makedonskim. Zatim dolazi rimska intergacija pod Cezarom i Avgustom. Posle toga vizantijska integracija pod Justinijanom i Iraklijem. Onda dolazi pokušaj srpske integracije pod Dušanom Silnim. Iza toga osmalijska integracija pod Mehmedom Osvajačem i Sulejmanom Veličanstvenim i najpošlje započeti potihvat austro-ugarske integracije Balkana.

Dok su makedonska, vizantijska i srpska integracija bile unutrašnje integracije, započete i sprovedene od samih balkanskih naroda, rimska, osmanlijska i austro-ugarska integracija jesu spoljašnje integracije, sprovedene od stranih zavojevača, koje su baš najviše i ometale spontanu unutrašnju integraciju Balkana. Sve su ove integracije ostavljale dubokih tragova na Balkanu, izvodeći izvjesna nivelisanja. Od spoljašnjih integracija najjače su uticale rimska i osmanlijska kao najraširenije i vremenski najduže.

Još jedna pojava može se zapaziti u istoriji Balkanskog poluostrva i njegovih naroda, pojava oprečna integraciji, a to je proces separacije. Kad god bi proces integracije popustio ili nestajao, nastao bi kao reakcija proces separacije.

Ovaj proces integracije nije vještački konstruisana niti proizvoljna stvar subjektivnog shvatanja, nego je to jedan oblik socijalnih zakona, a to je težnja ili tendencija za ujedinjavanjem, za stvaranjem sve to većih i sve to širih socijalnih zajednica, o čemu sam već imao jednom priliku da spomenem u ovom Visokom Domu.

Iz te oscilacije integralnosti i separacije formirale su se najzad pod uticajem već pomenutih raznovrsnih odlučujućih faktora, pet etničkih zajednica: južni Sloveni sa četiri imena: Slovenci, Hrvati, Srbi i Bugari, zatim Rumuni, Turci, Grci i Albanci, organizovani danas u šest nacionalnih nezavisnih država.

U ovim perspektivama istorije balkanski pakt znači i sačinjava početak jedne nove, i, ako svi znači ne varaju, definitivne integracije balkanskog poluostrva i njegovu totalizaciju. Ovog puta na drugim osnovama i drugim metodama. Jer dok su prvašnje integracije sprovedene nasilnim, ratničkim metodama prema ondašnjem duhu vremena, sadašnja integracija je čisto pacifistička, u duhu današnjeg vremena, voljom samih naroda, na osnovu zajedničkih interesa, a putem ekonomskih, socijalnih i kulturnih uticaja. To je suština i smisao Balkanskog pakta.

Ovdje ću, gospodo senatori, da konstatujem jednu interesantnu i znamenitu, tako da je nazovem, igru sudbine, da je prvu unutrašnju integraciju Balkana u davnoj prošlosti započeo i sproveo Aleksandar Makedonski, a ovu zadnju i definitivnu unutrašnju integraciju Balkana u sadašnjosti otpočeo i sprovodi Aleksandar Karadorđević Nj. V. Kralj Jugoslavije. (Buran aplauz i dugotrajni usklici: Živeo!) Dva Aleksandra na početku i završetku jednog velikog istorijskog djela.

A sada, gospodo senatori, da predemo na političku stranu ovoga pakta.

Prilikom ovogdišnje budžetske debate u jednom pregledu naše spoljašnje politike ja sam već istakao svu važnost i značaj Balkanskog pakta i da se on sa svojom pozitivnošću i dalekosežnošću svojih osnovnih ideja izdvaja od ostalih savremenih paktova. Te osnovne ideje su ove: Priznavanjem međusobnih granica otklanja se glavni i najvažniji uzrok ratnim sukobima, to će reći udara se temelj jednom trajnom i definitivnom međusobnom miru i spokojstvu. — Emancipacijom od upliva i upletanja spoljašnjih, vanbalkanskih sila, ne priznaje se ničije pravo na neke pretenzije, interesne sfere, a najmanje na teritorijalne aspiracije, čime se otklanjaju mogućnosti, iz prošlosti: intrigiranja i izigravanja jednih balkanskih država protivu drugih, a za račun spoljašnjih sila. Dalje se ovim paktom udara temelj i utire put jednoj intimnoj saradnji na ekonomskom, socijalnom, kulturnom i političkom polju na bazi zajedničkih interesa. U toj sve tešnjoj saradnji i sporazumjevanju ide se u pravcu stvaranja jedne ekonomske zajednice ili unije, a još dalje u pravcu stvaranja jedne konfederacije država, jednog regionalnog bloka država sa istim zajedničkim interesima i zahtevima, koji prema vani istupa kao jedna jedinstvena organizacija. Podvlačenjem tih osnovnih i vodećih ideja Balkanskog pakta rekao sam da s njim nastaje novi period istorije balkanskih naroda i da je prema tome od epohalne važnosti.

Potpisivanje Balkanskog pakta primljeno je ne samo od balkanske nego i od cele evropske javnosti, sklone idejama i smjernicama Balkanskog pakta, sa odobravanjem. Šta više i u balkanskim državama, koje za sada nisu potpisale pakt, u Bugarskoj i Albaniji, pravilno je shvaćena osnovna ideja pakta i on nije bio smetnja, da se prijateljsko sporazumjevanje između nas i Bugarske s jedne strane, i Albanije s druge strane i dalje nastavi, što smo mi naročito očekivali i tu nadu izrazili.

Jedini izuzetak u ovom opštem odobravanju čini današnja grčka parlamentarna opozicija sa g. Venizelosom na čelu. Zato mi dozvolite, gospodo, da se ovom stvarju naročito zabavim.

Postupak g. Venizelosa izazvao je svuda čuđenje i iznenadenost, ali je baš tim istupom g. Venizelos potpuno otkrio svoja shvatanja.

Koncepcija g. Venizelosa da se savezom sa Turskom osigura od Bugarske, a sporazumom sa Italijom osigura od Jugoslavije, u osnovi je pogrešna i bazira na staroj ideologiji: opasnosti od južnih Slovena i naslanjanja na strane velesile, sve protivno idejama Balkanskog pakta. Isto je tako pogrešna pretpostavka g. Venizelosa da je sporazum između Bugarske i Jugoslavije, kako se je izrazio, nemoguć barem za 50 godina, te i s te strane negira potrebu Balkanskog pakta. Nadamo se da će ga skori događaji i o tome razuvjeriti. — Diskusija da li je Grčka mediteranska ili balkanska država takode je potpuno deplasirana, jer je Grčka i balkanska i mediteranska zemlja isto tako kao što je Jugoslavija i balkanska i srednje-evropska i jadranska država. Sve su to pogrešne premise na kojima g. Venizelos zasniva svoje političke koncepcije.

Karakteristična je i argumentacija g. Venizelosa, kojom se služi u kampanji protiv Balkanskog pakta. Gospodin Venizelos veli da potpisivanjem pakta ne bi želio da u kritičnom momentu dođe opet u situaciju kao 15-te godine da ne ispuni obaveze jednog ugovora. Dakle jedno priznanje! Izgleda da g. Venizelos nije potpuno svjestan toga, da svaki ugovor u slovljava obostrane obaveze, a drugo ne uviđa da se za druge nameće pitanje, da li ima smisla sa ovakvim državicima sklapati uopšte ma kakve ugovore. Politika koja se zasniva na mudrijašenju, dovrtljivosti, lukavosti, skrivenim namjerama i mentalnim rezervacijama može imati nekog uspjeha, ali je taj samo privremen. Politika sjedenja na dvije stolice zna se kako svršava na kraju krajeva. Ima u politici nešto mnogo jače, a to je fizička i moralna snaga naroda, koja, vođena razumnom i poštenom politikom, postizama trajne i konačne uspjehe. Na tim snažnim i jedino odlučujućim faktorima zasniva jugoslovenski narod svoju politiku i svoju akciju. — Malena predratna Srbija nije polagala veliku važnost na propagandu niti na krivo uveličavanje svojih sposobnosti i snaga. Naprotiv neprijatelji njeni su pregonili u omalovažavanju i nipodaštavanju. Zato je ona od 12 do 18 god. i zadivila svoje prijatelje, a zaprepastila neprijatelje svojom vitalnom i moralnom snagom i veličinom.

U politici je važan činilac evolucija shvatanja, a to je prilagodavanje novim prilikama i okolnostima. Bez toga nema realne politike. Nekada je »megali-ideja« — ta groteskna suprotnost između velike ideje i malenih snaga da je ostvare — dominirala grčkom politikom, pa je ona napuštena i od samog g. Venizelosa. Takve metamorfoze potrebne su i u drugim shvatanjima.

U toj pobrkanosti činjenica i pogrešnosti pretpostavaka izgleda da g. Venizelos ne zapaža ni najuočljivije pojave: sudbina Dodekaneza, prepad na Krk, zauzimanje triju malih otočića u Egejskom moru, programatske izjave na posljednjem fašističkom kongresu jesu činjenice, koje jasno pokazuju otkuda vjetar duva, nepovoljan za Grčku i na koju stranu treba okrenuti japundže, da se dođe u zavjetrinu, činjenica, koju su u Ankari tako jasno uočili. I dok g.

Venizelos sve ove jasne pojave previda, vidi u Balkanskom paktu bauka rata, koji bi Grčku mogao dovesti do rata čak sa dvije velesile: Italijom i Rusijom! Strahovita perspektiva, u koju, držim, ni sam g. Venizelos ne vjeruje, ali je potrebno u političkoj kampanji pretstaviti stvar što strašnije. Prije svega trebao je g. Venizelos uočiti, da je Balkanski pakt po svojoj suštini i tendencijama baš jedna preventivna mjera protivu rata, te je najmanje sposoban da Grčku uvuče u ratne zaplete, a drugo u kakvom neželjenom konfliktu sa Italijom, Jugoslavija nema potrebe da se oslanja na grčku pomoć. Zato su potrebna mnogo jača sredstva i pomoći.

Povodom kampanje g. Venizelosa protiv Balkanskog pakta otkrio je vrlo interesantne i karakteristične stvari albanski narodni poslanik g. dr. Nuša Bušati. U svome članku u listu »Besa« on pominje nekakav ugovor Titoni—Venizelos, tajni sporazum između Italije i Grčke a na štetu Albanije i namjere g. Venizelosa da taj ugovor obnovi. Postojanje takvog ugovora demantovano je doduše za zvaničnu Grčku, ali ne i za g. Venizelosa. Da se g. Venizelos kreće u takvim idejama pokazuje i njegova argumentacija protivu Balkanskog pakta. Za g. Venizelosa, po njegovom vlastitom priznanju, deklaracija konferencije ambasadora iz 1921 godine, kojom su Italiji priznati posebni strategijski interesi u Albaniji, je jedan punovažeći međunarodni akt, na osnovu koga on pravi diplomatske sporazume, mada Albanija nije nikada priznala punovažnost toga dokumenta i mada ne stoji u skladu sa činjenicom da je Albanija ravnopravni član Lige Naroda.

Sve ovo pokazuje i otkriva prava shvatanja i namjere g. Venizelosa u pogledu međusobnih odnosa balkanskih država i nemješanja stranih sila u među-balkanske stvari i prilike. To su pravi razlozi zašto se je g. Venizelos onako žučno okomio na sklapanje Balkanskog pakta. Na sreću u Grčkoj ima odličnih državnika koji su sasvim drugog mišljenja i shvatanja koja su u idejama Balkanskog pakta. Svojom kampanjom g. Venizelos je najmanje naškodio Balkanskom paktu, a najviše samome sebi. Pokazao je da je državnik starih ideja i staroga kova i da pripada prošlosti.

Velike ideje vazda su imale i velike protivnike, ali one ipak pobjeđuju. Ideja Balkanskog pakta prebrodila je svoju prvu preponu. Ona će savladati i sve ostale.

Balkanskim paktom položeni su temelji na kojima sada treba postepeno i oprezno izgrađivati veliku i tvrdu zgradu balkanske integralnosti.

Kao što je opšte poznato sa političkim idu naporedo ekonomski interesi narodni. Zato je u prvom redu potrebno već započete ekonomske odnose balkanskih država dalje izgrađivati u pravcu sve to veće uzajamnosti. Sklapanjem međusobnih trgovinskih ugovora učinjen je prvi korak u tom pogledu. Zaključkom da se ustanovi jedna zajednička komisija, koja će ispitivati i proučavati sve mogućnosti ekonomskih odnosa i saradnje takođe je jedan važan postupak.

Po svojoj privrednoj strukturi balkanske države su prilično identične, te bi izgledalo da je njihova izmjena dobara svedena na minimum. Ali pri svemu tome svaka od njih ima toliko svojih specijalnosti, da ta izmjena dobara ipak ne bi bila neznatna. Glavno bi bilo prvo sprovesti princip da svaka balkanska država sve one svoje potrebe koje može pokriti iz

ostalim balkanskim državama, pokriva iz tih država. Neprirnodno je na primer da se Grčka snabdjeva žitom iz Amerike pored susjedne jugoslovenske žitnice. Stranu konkurenciju treba onemogućiti povoljnim željezničkim tarifama i sniženjem ili ukidanjem izvoznih i uvoznih carina.

Osim ove međusobne izmjene dobara u među-balkanskoj trgovini, drugi jedan važan princip u ovoj ekonomskoj saradnji bio bi taj, da u trgovinskim odnosima na stranim tržištima ne istupamo kao konkurenti nego kao ortaci. Time bi se bez sumnje postigle u svemu povoljnije cijene. Najbolji primjer za to je opijumska konvencija između nas i Republike Turske. Čim se je ta konvencija realizovala, cijene ovoj važnoj drogi znatno su skočile, ma da nepovoljno za nas sklopljena Ženevska konvencija ne dopušta da cijene dostignu prvobitnu visinu. Turska i Jugoslavija su glavni proizvođači ove važne industrijske biljke i one mogu da dominiraju u tom pogledu na svijetskim pijacama, a ne da se njima određuju cijene od onih koji u tom pogledu zavise od njih.

Osim maka balkanske zemlje, zahvaljući svojim klimatskim okolnostima, raspolazu još i sa velikim brojem drugog industrijskog, aromatskog i ljekovitog bilja odličnog kvaliteta, naročito duvana najboljih vrsta, što pored današnje hiperprodukcije i niskih cijena cerealijama dobija naročitu važnost. Osobitu pažnju trebalo bi posvetiti proizvodnji i eksportu duvana izvan unutrašnje monopolske upotrebe. U tom pogledu jedan zajednički aranžman poput opijumske konvencije bio bi od koristi za sve zainteresovane zemlje.

U ovim nastojanjima za zblizenje, saradnju i zajednicu među balkanskim državama na ekonomskom polju bio bi jedan važan faktor i moćno sredstvo osnivanje jedne velike zajedničke Medubalkanske banke. Osnovnu glavnica u odgovarajućoj visini uložile bi svih šest balkanskih država kao akcionari srazmjerno svojim budžetima, koja bi se uplaćivala u godišnjim obrocima. Centrala te banke bila bi u jednom od šest balkanskih centara, a filijale u ostalih pet centara. Ta banka bi vršila u prvom redu sve novčane transakcije koje proishode iz trgovinskog i drugog prometa između svih šest balkanskih država, što bi uveliko olakšalo monetarnu cirkulaciju. U drugom redu ta bi banka kreditirala i omogućila brzu izgradnju svih saobraćajnih sredstava među-balkanskog značaja kao: željezničkih spojeva, automobilskih puteva, telegrafskih i telefonskih linija, vazduhoplovnih druga, riječne i pomorske plovidbe. Dalje bi ta banka mogla da kreditiranjem omogućiti osnivanje zajedničkih instituta za otkup i eksport raznih naših proizvoda: opijuma, duvana i drugog industrijskog bilja, stoke, cerealija i t. d.

Ta bi banka mogla da izvrši i jednu vrlo važnu finansijsko-političku misiju: da preuzme sve dosadašnje finansijske obaveze Kraljevine Albanije i na taj način, a u duhu ideja Balkanskog pakta, omogućiti finansijski slaboj i zaostaloj Albaniji da se za vazda oslobodi stranog kapitala i finansijske podređenosti na štetu njene finansijske i političke nezavisnosti. Ta bi banka, garantovana od šest balkanskih država, mogla lakše praviti i strane zajmove i time brže ostvariti svoje zadatke i misiju. Držim da bi ova ustanova mogla mnogo doprinijeti ostvarivanju medubalkanske ekonomske zajednice.

Sva ova dosadašnja nastojanja i pothvati u perspektivi budućnosti vode u ekonomskom pogledu kao

zadnja meta ekonomskoj zajednici, a to je carinskoj uniji, a u političkom pogledu konfederaciji svih balkanskih država, balkanskoj uniji, savezu svih balkanskih država ili po njemačkoj terminologiji jednome Staatenbund-u. To je suština i smisao Balkanskog pakta i zadnji cilj: integralnost Balkana.

Vraćajući se ponovo na predloženu konvenciju, ja podvlačim riječi g. Ministra, da ona pretstavlja prave prijateljske i srdačne odnose između ove dvije balkanske države, koje su se definitivno našle na zajedničkoj liniji. Upada u oči da ovako istovjetni interesi nisu ranije došli do svoga izražaja i afirmacije, ali, ako se uzme u obzir da su obe saveznice u prvoj deceniji svoga posleratnog života bile veoma zaokupljene svojim unutrašnjim sređivanjem, reorganizacijom i konsolidovanjem, nalazi to dovoljno opravdanja da do ove konvencije nije još ranije došlo.

Vi znate, gospodo senatori, šta je i kakva je bila predratna sultanska otomanska carevina. Jedan oboljeli, zastarjeli socijalni organizam, na čije teritorije su imali pretenzije i atakirali su mnoge velike i male države. Strane kapitulacije u predratnoj Turskoj najbolji su primjer do kojeg se stepena bila srozala ova država, da je time oslabila i onaj vrhovni »noli me tangere«, a to je državni suverenitet.

Iz take rasklimane, zastarjele, poluvjerske države stvoriti modernu, nacionalnu organizaciju, u zaostalom narodu probuditi uspavane nacionalne energije, stresti sa njih debelu prašinu, koja se kroz generacije naslagala i taložila prašinu petrificiranih navika, običaja i zabluda, koje u religioznim dogmama Islama nemaju svoga osnova, jeste djelo genijalnih napora i podviga. To epohalno djelo jeste zasluga velikog reformatora i heroja Gazi Mustafe Kemal Paše i njegovih saradnika (Složni usklici: Živeli!) Kada je dvadesetih godina neprijatelj htio da navalni i na nacionalnu teritoriju turskog naroda, pojavljuje se spasilac nacije. Valja podvući da u toj navalni i povredi turske nacionalne teritorije Jugoslavije nije htjela učestvovati, što je bio jedan predviđajući akt mudrosti za naše buduće odnošaje, koji su, evo, srećom i nastupili.

Današnja moderna i nacionalna Republika Turska jeste jedan fenomen, dostojan divljenja i ugledanja, koja će sa drugim državama istih shvatanja odigrati svoju drugu istorijsku ulogu. I onda nije nikako čudo što se je Republika Turska ovom konvencijom i Balkanskim paktom našla na istoj liniji sa Kraljevinom Jugoslavijom. Jer nas veže ne samo istovjetnost interesa, nego i istovjetnost shvatanja i pogleda na današnje političke odnošaje, što je u ankerskom komuniqueu prilikom posjete našeg Ministra spoljnih poslova dovoljno naglašeno. Još jedan primjer da se realna politika ne gradi na istoriji, nego da pogreške i zablude prošlosti treba zaboravljati. Poslije istorijskog puta Nj. V. Kralja po balkanskim zemljama i Njegova susreta sa Gazi Mustafom Kemal pašom u Carigradu, put našeg Ministra spoljnih poslova u Ankaru bio je u zgodan čas. Linija Ankara—Beograd sačinjava jaku polugu, koja može pokrenuti mnoge stvari na Balkanu i staviti ih na pravo mesto. Linija Ankara—Moskva već je ranije povučena. Nedostaje još već trasirana linija Moskva—Beograd, pa da bude konstruisan trokut: Moskva—Ankara—Beograd, koji će biti odlučan činilac u istočnoj i jugoistočnoj Evropi.

Nagoviještena posjeta Gazi Mustafe Kemal paše

Beogradu začiniće ovo uglavljeno prijateljstvo, posjeta, koju očekujemo sa oduševljenjem, srdačnošću i poznatim jugoslovenskim gostoprimstvom.

Stoga predlažem Senatu da ovaj podneseni zakonski predlog primimo sa aklamacijom. (Burno odobravanje i glasovi: Prima se!).

Potpredsednik dr. Miroslav Ploj: Pošto se niko više nije javio za reč, objavljujem da je pretres u načelu zaključen. Sada prelazimo na glasanje o ovom zakonskom predlogu u načelu (Glasovi: Prima se aklamacijom!).

Stigao mi je predlog da se ovaj zakonski predlog primi aklamacijom. Prima li Senat aklamacijom ovaj zakonski predlog? (Jednodušni uzvici: Prima se aklamacijom! Burno odobravanje).

Objavljujem da je ovaj zakonski predlog primljen aklamacijom i u načelu i u pojedinostima (Odobravanje).

Sad prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Pretres izveštaja Odbora o predlogu zakona o obrazovanju novog sreza subotičkog.

Molim gospodina izvestioca da pročita izveštaj.
Izvestilac dr. Vaso Glušac čita.

Beograd, 5 jula 1934 god.

SENATU KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

BEOGRAD.

Naročiti Odbor Senata za proučavanje predloga Zakona o obrazovanju novog sreza subotičkog, na svojoj sednici održanoj 5 jula o. g., svestrano je proučio upućeni mu zakonski predlog, i našao da isti treba primiti u redakciji kako ga je i Narodna skupština primila.

Podnoseći Senatu ovaj izveštaj Odboru je čast umoliti ga, da ovaj zakonski predlog primi.

Za izvestioca Odbora određen je senator g. dr. Vaso Glušac.

Sekretar,

Dr. D. Kotur, s. r.

Pretsednik odbora,

Fran Kukuljević-Sakcinski, s. r.

Članovi:

Dr. Josip Nemeč, s. r.

Mičić, s. r.

M. Marjanović, s. r.

Milan Simonović, s. r.

Dr. Savo Ljubibratić, s. r.

Potpredsednik dr. Miroslav Ploj: Otvaram načelni pretres. Reč ima g. Ministar unutrašnjih dela.

Ministar unutrašnjih dela Živojin Lazić: Projekat Zakona o gradskim opštinama, gospodo senatori, za država najveći deo nadležnosti opšte upravne vlasti prvog stepena za gradske opštine, a jedan manji deo ostavlja istim upravnim vlastima, dakle sreskim načelstvima. U Subotici sreskog načelstva nema, te prema tome Subotica po projektu Zakona o obrazovanju novog sreza subotičkog treba da dobije sresko načelstvo. Inače, gospodo, Subotica je prošle godine shodnim zakonom postala izborni srez, a to je inače jedna vrlo velika gradska opština i po broju stanovnika i po svojoj teritorijalnoj prostornosti, pa prema tome zaslužuje da ima jednu takvu državnu vlast kao što je sresko načelstvo. Stoga mi je čast, gospodo se-

natori, zamoliti vas, da izvolite ovaj zakonski predlog prihvatiti. (Odobranje).

Potpredsjednik dr. Miroslav Ploj: Pošto se niko više nije javio za reč, objavljujem da je načelni pretres završen; prelazimo na glasanje o zakonskom predlogu u načelu. Glasace se sa »za« i »protiv«. Molim g. sekretara da izvrši prozivku:

Sekretar dr. Đura Kotur proziva gospodu senatore i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim — odsutan
 Alkalaj dr. Isak — za
 Altiparmaković Jovan — odsutan
 Anić Lazar — za
 Arnautović Šerif — za
 Banjanin Jovo — za
 Bogojević Vasa — odsutan
 Vidaković Antun — za
 Vidaković Ljubomir — odsutan
 Vilović Osman — za
 Vrbanić dr. Milan — odsutan
 Vujić Pavle — za
 Gavrilović dr. Bogdan — za
 Gaj Ljudevit — odsutan
 Glušac dr. Vaso — za
 Grasl dr. Georg — za
 Gregorin dr. Gustav — odsutan
 Desnica dr. Uroš — odsutan
 Dobričić Petar — odsutan
 Dragović Milutin — za
 Dirlić Petar — odsutan
 Živanović Jeremija — za
 Zec dr. Petar — odsutan
 Ivanišević Don Fran — odsutan
 Ivanović Dragoljub — za
 Ivković dr. Momčilo — za
 Iližanović Dimitrije — za
 Jalžabetić Tomo — odsutan
 Janković Stjepan — odsutan
 Jovanović Ž. Miloje — za
 Karamehmedović dr. Hamdija — za
 Kovačević Tomo — odsutan
 Kostić Petar — odsutan
 Kotur dr. Đura — za
 Krulj dr. Uroš — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — za
 Ljubibratić dr. Savo — odsutan
 Mažuranić dr. Želimir — odsutan
 Majstrovich dr. Ivan — odsutan
 Marjanović Milan — za
 Mahmutbegović Sefedin — odsutan
 Mičić dr. Mića — za
 Mihaldžić Stevan — za
 Muftić Salem — za
 Nemeć dr. Josip — odsutan
 Nešković Jovan — za
 Novak dr. Fran — odsutan
 Obradović Pajo — odsutan
 Pavelić dr. Ante — odsutan
 Petrović Dobrosav — odsutan
 Popović Daka — za
 Popović Matija — odsutan
 Popović Milan — za
 Ravnihar dr. Vladimir — odsutan
 Radovanović Krsta — za
 Radulović Marko — odsutan
 Rajar dr. Janko — odsutan
 Rožić dr. Valentin — odsutan

Samurović Janko — za
 Simonović Milan — odsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković dr. Radenko — za
 Sulejmanović dr. Džafer — odsutan
 Teslić Petar — odsutan
 Timotijević Kosta — za
 Tomašić dr. Ljubomir — odsutan
 Tomić Svetozar — za
 Trinajstić dr. Dinko — za
 Ubavić Pavle — odsutan
 Ulmanski dr. Savo — za
 Frangeš dr. Oton — odsutan
 Hadži-Bošković Trajko — za
 Hadži-Ristić Spira — za
 Hribar Ivan — odsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — odsutan
 Džaković Milovan — odsutan
 Šverljuga dr. Stanko — odsutan
 Šilović dr. Josip — odsutan
 Šola Atanasije — za
 Šuperina dr. Benjamin — odsutan

Posle glasanja.

Potpredsjednik dr. Miroslav Ploj: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 40 senatora i svi su glasali »za«. Prema tome objavljujem, da je ovaj zakonski predlog u načelu prihvaćen. Sada prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim g. izvestioca da izvoli pročitati naslov i § 1 zakonskog predloga.

Izvestilac dr. Vaso Glušac pročita naslov i § 1.

Potpredsjednik dr. Miroslav Ploj: Prima li Senat § 1? (Prima). Objavljujem da je Senat primio § 1. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac dr. Vaso Glušac pročita § 2.

Potpredsjednik dr. Miroslav Ploj: Prima li Senat pročitani § 2? (Prima). Objavljujem da je § 2 primljen.

Time je Senat primio ovaj zakonski predlog i u pojedinostima. Sada prelazimo na glasanje zakonskog predloga u celini. Glasace se sa »za« i »protiv«. Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar dr. Đura Kotur proziva gospodu senatore i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim — odsutan
 Alkalaj dr. Isak — za
 Altiparmaković Jovan — odsutan
 Anić Lazar — za
 Arnautović Šerif — za
 Banjanin Jovo — za
 Bogojević Vasa — odsutan
 Vidaković Antun — odsutan
 Vidaković Ljubomir — za
 Vilović Osman — za
 Vrbanić dr. Milan — odsutan
 Vujić Pavle — za
 Gavrilović dr. Bogdan — za
 Gaj Ljudevit — odsutan
 Glušac dr. Vaso — za
 Grasl dr. Georg — za
 Gregorin dr. Gustav — odsutan
 Desnica dr. Uroš — odsutan

Dobrinić Petar — odsutan
 Dragović Milutin — za
 Lirlić Petar — odsutan
 Živanović Jeremija — za
 Zec dr. Petar — odsutan
 Ivanišević Don Fran — odsutan
 Ivanović Dragoljub — za
 Ivković dr. Momčilo — za
 Iliđžanović Dimitrije — za
 Jalžabetić Tomo — odsutan
 Janković Stjepan — odsutan
 Jovanović Ž. Miloje — za
 Karamehmedović dr. Hamdija — za
 Kovačević Tomo — odsutan
 Kostić Petar — odsutan
 Kotur dr. Đura — za
 Krulj dr. Uroš — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — za
 Ljubibratić dr. Savo — odsutan
 Mažuranić dr. Želimir — odsutan
 Majstrovic dr. Ivan — odsutan
 Marjanović Milan — za
 Mahmutbegović Sefedin — odsutan
 Mičić dr. Mića — za
 Mihaldžić Stevan — za
 Muftić Salem — za
 Nemeć dr. Josip — odsutan
 Nešković Jovan — za
 Novak dr. Fran — odsutan
 Obradović Pajo — odsutan
 Pavelić dr. Ante — odsutan
 Petrović Dobrosav — odsutan
 Popović Daka — za
 Popović Matija — odsutan
 Popović Milan — za
 Ravnihar dr. Vladimir — odsutan
 Radovanović Krsta — za
 Radulović Marko — odsutan
 Rajar dr. Janko — odsutan
 Rožić dr. Valentin — odsutan
 Samurović Janko — za
 Simonović Milan — odsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković dr. Radenko — za
 Sulejmanović dr. Džafer — odsutan
 Teslić Petar — odsutan
 Timotijević Kosta — za
 Tomašić dr. Ljubomir — odsutan
 Tomić Svetozar — za
 Trinajstić dr. Dinko — za
 Ubavić Pavle — odsutan
 Ulmanski dr. Savo — za
 Frangeš dr. Oton — odsutan
 Hadži-Bošković Trajko — za
 Hadži-Ristić Spira — za
 Hribar Ivan — odsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — odsutan
 Džaković Milovan — odsutan
 Šverljuga dr. Stanko — odsutan
 Šilović dr. Josip — odsutan
 Šola Atanasije — za
 Šuperina dr. Benjamin — odsutan

Posle glasanja.

Potpredsednik dr. Miroslav Ploj: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 40 senatora i to svi

»za«. Prema tome objavljujem da je zakonski predlog o obrazovanju novog sreza subotičkog primljen konačno i u celini.

Prelazimo sada na treću tačku dnevnog reda: pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o izmeni Zakona o biračkim spiskovima. Molim g. izvestioca da pročita izveštaj.

Izvestilac dr. Vaso Glušac čita:

Beograd, 5 jula 1934 god.

SENATU KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
 BEOGRAD.

Naročiti Odbor Senata za proučavanje predloga Zakona o biračkim spiskovima, na svojoj sednici održanoj 5 jula o. g. svestrano je proučio upućeni mu zakonski predlog, i našao da isti treba primiti u redakciji kako ga je Narodna skupština primila.

Izveštavajući Senat o prednjem, Odboru je čast umoliti ga, da ovaj zakonski predlog primi.

Za izvestioca Odbora određen je senator g. dr. Vaso Glušac.

Sekretar,

Dr. D. Kotur, s. r.

Pretsednik odbora,
Fran Kukuljević-Sakcinski, s. r.

Članovi:

Dr. Josip Nemeć, s. r.

Dr. Mičić, s. r.

M. Marjanović, s. r.

Mil. Simonović, s. r.

Dr. Savo Ljubibratić, s. r.

Potpredsednik dr. Miroslav Ploj: Reč ima g. Ministar unutrašnjih poslova.

Ministar unutrašnjih poslova Živojin Lazić: Gospodo senatori, kad se sastavlja projekt zakona o gradskim opštinama, koji se takođe nalazi pred vašim rešenjem, onda se našlo da je staž od 6 meseci, koji je propisan u zakonu o biračkim spiskovima, za gradove mali stoga što je šest meseci vrlo kratko vreme, jer se u tom roku mogu nalaziti u nekoj varoši slučajni prolaznici ili sezonski radnici, koji nisu stalno nastanjeni u mestu i kojima interes dotičnog grada nije prirastao za srce, i prema tome ne treba da od njihovih glasova zavisi sudbina grada. Zbog toga se našlo da treba taj staž od 6 meseci povisiti; bilo je raznih gledišta, da taj staž bude veći, od 2 godine i preko 2 godine. Ali s obzirom na to što ipak treba ostaviti, da biračko pravo bude opšte za sve izbore, kako za poslaničke tako i za opštinske, onda bi bilo mnogo ako bi se išlo na jedan viši staž i tako je prihvaćen jedan umeren staž od godine dana, pa prema tome da neko stekne izborno pravo u jednoj varoši treba da tamo boravi najmanje jednu godinu dana. Ovako se odlučilo zbog toga, što bi bilo vrlo teško praviti posebne biračke spiskove za političke, a posebne za komunalne izbore. S jedne strane postoje tehničke teškoće, a s druge strane koštalo bi vrlo skupo praviti spiskove i održavati ih u posebnom obliku za jedne i za druge izbore. Stoga se u projektu stalo na to gledište, da se ostane pri jednim biračkim spiskovima po zakonu o biračkim spiskovima i da bude jedan staž od godine dana za sve izbore.

Zbog toga bi vas molio, gospodo senatori, da

promenu u tom pravcu, koja je sprovedena u ovom zakonskom predlogu, izvolite prihvatiti (Odobranje i pljesak):

Potpredsjednik dr. Miroslav Proj: Pošto se niko više nije javio za reč, objavljujem da je načelni pretres završen. Prelazimo na glasanje o zakonskom predlogu u načelu. Glasalice se sa »za« i »protiv«. Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar dr. Đura Kotur proziva gospodu senatore i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim — odsutan
 Alkalaj dr. Isak — za
 Altiparmaković Jovan — odsutan
 Anić Lazar — za
 Arnautović Šerif — za
 Banjanin Jovo — za
 Bogojević Vasa — odsutan
 Vidaković Antun — odsutan
 Vidaković Ljubomir — za
 Vilović Osman — za
 Vrbanić dr. Milan — odsutan
 Vujić Pavle — za
 Gavrilović dr. Bogdan — za
 Gaj Ljudevit — odsutan
 Glušac dr. Vaso — za
 Grasl dr. Georg — za
 Gregorin dr. Gustav — odsutan
 Desnica dr. Uroš — odsutan
 Dobrinčić Petar — odsutan
 Dragović Milutin — za
 Đirlić Petar — odsutan
 Živanović Jeremija — za
 Zec dr. Petar — odsutan
 Ivanišević Don Fran — odsutan
 Ivanović Dragoljub — za
 Ivković dr. Momčilo — za
 Ilidžanović Dimitrije — za
 Jalžabetić Tomo — odsutan
 Janković Stjepan — odsutan
 Jovanović Ž. Miloje — za
 Karamehmedović dr. Hamdija — za
 Kovačević Tomo — odsutan
 Kostić Petar — odsutan
 Kotur dr. Đura — za
 Krulj dr. Uroš — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — za
 Ljubibratić dr. Savo — odsutan
 Mažuranić dr. Želimir — odsutan
 Majstrovčić dr. Ivan — odsutan
 Marjanović Milan — za
 Mahmutbegović Sefedin — odsutan
 Mičić dr. Mića — za
 Mihaldžić Stevan — za
 Muftić Salem — za
 Nemeć dr. Josip — odsutan
 Ravnihar dr. Vladimir — odsutan
 Radovanović Krsta — za
 Radulović Marko — odsutan
 Rajar dr. Janko — odsutan
 Nešković Jovan — za
 Novak dr. Fran — odsutan
 Obradović Pajo — odsutan
 Popović Matija — odsutan
 Pavelić dr. Ante — odsutan
 Popović Milan — za
 Petrović Dobrosav — odsutan
 Popović Daka — za

Rožić dr. Valentin — odsutan
 Samurović Janko — za
 Simonović Milan — odsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković dr. Radenko — za
 Sulejmanović dr. Džafer — odsutan
 Teslić Petar — odsutan
 Timotijević Kosta — za
 Tomašić dr. Ljubomir — odsutan
 Tomić Svetozar — za
 Trinajstić dr. Dinko — za
 Ubavić Pavle — odsutan
 Ulmanski dr. Savo — za
 Frangeš dr. Oton — odsutan
 Hadži-Bošković Trajko — za
 Hadži-Ristić Spira — za
 Hribar Ivan — odsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — za
 Džaković Milovan — odsutan
 Šverljuga dr. Stanko — odsutan
 Šilović dr. Josip — odsutan
 Sola Atanasije — za
 Šuperina dr. Benjamin — odsutan

Posle glasanja.

Potpredsjednik dr. Miroslav Ploj: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasao je svega 41 senator i to svi »za«. Time je pretres u načelu završen. Prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim g. izvestioca da pročita naslov i § 1.

Izvestilac dr. Vaso Glušac pročita naslov i § 1.

Potpredsjednik dr. Miroslav Ploj: Prima li Senat pročitani § 1? (Prima). Objavljujem da je § 1 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac dr. Vaso Glušac pročita § 2.

Potpredsjednik dr. Miroslav Ploj: Prima li Senat § 2? (Prima). Objavljujem da je § 2 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac dr. Vaso Glušac pročita § 3.

Potpredsjednik dr. Miroslav Ploj: Prima li Senat § 3? (Prima). Objavljujem da je § 3 primljen. Time je ovaj zakonski predlog primljen i u pojedinostima. Sada prelazimo na konačno glasanje. Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar dr. Đura Kotur proziva gospodu senatore i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim — odsutan
 Alkalaj dr. Isak — za
 Altiparmaković Jovan — odsutan
 Anić Lazar — za
 Arnautović Šerif — za
 Banjanin Jovo — za
 Bogojević Vasa — odsutan
 Vidaković Antun — odsutan
 Vidaković Ljubomir — za
 Vilović Osman — za
 Vrbanić dr. Milan — odsutan
 Vujić Pavle — za
 Gavrilović dr. Bogdan — za
 Gaj Ljudevit — odsutan
 Glušac dr. Vaso — za
 Grasl dr. Georg — za

Gregorin dr. Gustav — odsutan
 Desnica dr. Uroš — odsutan
 Dobrinić Petar — odsutan
 Dragović Milutin — za
 Dirlić Petar — odsutan
 Živanović Jeremija — za
 Zec dr. Petar — odsutan
 Ivanišević Don Fran — odsutan
 Ivanović Dragoljub — za
 Ivković dr. Momčilo — za
 Iliđžanović Dimitrije — za
 Jalžabetić Tomo — odsutan
 Janković Stjepan — odsutan
 Jovanović Ž. Miloje — za
 Karamelmedović dr. Hamdija — za
 Kovačević Tomo — odsutan
 Kostić Petar — odsutan
 Kotur dr. Đura — za
 Krulj dr. Uroš — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — za
 Ljubibratić dr. Savo — odsutan
 Mažuranić dr. Želimir — odsutan
 Majstrovčić dr. Ivan — odsutan
 Marjanović Milan — za
 Mahmutbegović Sefedin — odsutan
 Mičić dr. Mića — za
 Mihaldžić Stevan — za
 Muftić Salem — za
 Nemeč dr. Josip — odsutan
 Nešković Jovan — za
 Novak dr. Fran — odsutan
 Obradović Pajo — odsutan
 Pavelić dr. Ante — odsutan
 Petrović Dobrosav — odsutan
 Popović Daka — za
 Popović Matija — odsutan
 Popović Milan — za
 Ravnihar dr. Vladimir — odsutan
 Radovanović Krsta — za
 Radulović Marko — odsutan
 Rajar dr. Janko — odsutan
 Rožić dr. Valentin — odsutan
 Samurović Janko — za
 Simonović Milan — odsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković dr. Radenko — za
 Sulejmanović dr. Džafer — odsutan
 Teslić Petar — odsutan
 Timotijević Kosta — za
 Tomašić dr. Ljubomir — odsutan
 Tomić Svetozar — za
 Trinajstić dr. Dinko — za
 Ubavić Pavle — odsutan
 Ulmanski dr. Savo — za
 Frangeš dr. Oton — odsutan
 Hadži-Bošković Trajko — za
 Hadži-Ristić Spira — za
 Hribar Ivan — odsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — za
 Džaković Milovan — odsutan
 Šverljuga dr. Stanko — odsutan
 Šilović dr. Josip — odsutan
 Šola Atanasije — za
 Šuperina dr. Benjamin — odsutan
 Posle glasanja.

Potpredsednik dr. Miroslav Ploj: Izvolite čuti rezultat glasanja: Glasao je svega 41 senator i to svi »za«. Time je zakonski predlog o izmeni zakona o biračkim spiskovima primljen konačno i u celini.

Sada prelazimo na tačku 4 dnevnog reda: pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o Medunarodnoj konvenciji o unificiranom meničnom Zakonu sa aneksom I i II i Protokolom; Medunarodnoj konvenciji o rešavanju izvesnih sukoba meničnih zakona sa Protokolom, i Medunarodnoj konvenciji o meničnim taksama sa Protokolom, — zaključenim i potpisanim u Ženevi 7 juna 1930 godine.

Molim g. sekretara, pošto izvestilac nije prisutan, da izvoli pročitati odborski izveštaj.

Sekretar dr. Đura Kotur čita:

Beograd, 5 jula 1934 godine

SENATU KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

BEOGRAD

Odbor Senata kome je povereno proučavanje predloga zakona o Medunarodnoj konvenciji o unificiranom meničnom zakonu, na današnjoj svojoj sednici, svestrano je proučio ovaj zakonski predlog i isti usvojio onako, kako ga je primila i Narodna skupština.

Podnoseći Senatu ovaj svoj izveštaj, Odboru je čast umoliti ga da ovaj zakonski predlog primi u redakciji, kako ga je i Narodna skupština usvojila.

Za svoga izvestioca Odbor je odredio senatora g. dr. Vladimira Ravnihara.

Sekretar,
Jovan Nešković, s. r.

Predsednik Odbora,
Dim. Iliđžanović, s. r.

Č l a n o v i:

K. Radovanović, s. r.
Milan Marjanović, s. r.
Mil. Simonović, s. r.
Dr. D. Trinajstić, s. r.

Potpredsednik dr. Miroslav Ploj: Otvaram načelni pretres. Da li želi ko uzeti reč? (Niko). Pošto se niko nije javio za reč objavljujem da je načelni pretres završen. Prelazimo na glasanje u načelu. Glasace se sa »za« i »protiv«. Molim g. sekretara da izvrši protivku.

Sekretar dr. Đura Kotur proziva gospodu senatore i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim — odsutan
 Alkalaj dr. Isak — za
 Alliparmaković Jovan — odsutan
 Anić Lazar — za
 Arnautović Šerif — za
 Banjanin Jovo — za
 Bogojević Vasa — odsutan
 Vidaković Antun — odsutan
 Vidaković Ljubomir — za
 Vilović Osman — za
 Vrbanić dr. Milan — odsutan
 Vujić Pavle — za
 Gavrilović dr. Bogdan — za
 Gaj Ljudevit — odsutan
 Glušac dr. Vaso — za
 Grasl dr. Georg — za
 Gregorin dr. Gustav — odsutan
 Desnica dr. Uroš — odsutan

Dobrinić Petar — otsutan
 Dragović Milutin — za
 Đirlić Petar — otsutan
 Živanović Jeremija — za
 Zec dr. Petar — otsutan
 Ivanišević Don Fran — otsutan
 Ivanović Dragoljub — za
 Ivković dr. Momčilo — za
 Ilidžanović Dimitrije — za
 Jalžabetić Tomo — otsutan
 Janković Stjepan — otsutan
 Jovanović Ž. Miloje — za
 Karamehmedović dr. Hamdija — za
 Kovačević Tomo — otsutan
 Kostić Petar — otsutan
 Kotur dr. Đura — za
 Krulj dr. Uroš — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — za
 Ljubibratić dr. Savo — otsutan
 Mažuranić dr. Želimir — otsutan
 Majstrovčić dr. Ivan — otsutan
 Marjanović Milan — za
 Mahmutbegović Sefedin — otsutan
 Mičić dr. Mića — za
 Mihaldžić Stevan — za
 Muftić Salem — za
 Nemeć dr. Josip — otsutan
 Nešković Jovan — za
 Novak dr. Fran — otsutan
 Obradović Pajo — otsutan
 Pavelić dr. Ante — otsutan
 Petrović Dobrosav — otsutan
 Popović Daka — za
 Popović Matija — otsutan
 Popović Milan — za
 Ravnihar dr. Vladimir — otsutan
 Radovanović Krsta — za
 Radulović Marko — otsutan
 Rajar dr. Janko — otsutan
 Rožić dr. Valentin — otsutan
 Samurović Janko — za
 Simonović Milan — otsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković dr. Radenko — za
 Sulejmanović dr. Džafer — otsutan
 Teslić Petar — otsutan
 Timotijević Kostja — za
 Tomašić dr. Ljubomir — otsutan
 Tomić Svetozar — za
 Trinajstić dr. Dinko — za
 Ubavić Pavle — otsutan
 Ulmanski dr. Savo — za
 Frangeš dr. Oton — otsutan
 Hadži-Bošković Trajko — za
 Hadži-Ristić Spira — za
 Hribar Ivan — otsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — za
 Džaković Milovan — otsutan
 Šverljuga dr. Stanko — otsutan
 Šilović dr. Josip — otsutan
 Šola Atanasije — za
 Šuperina dr. Benjamin — otsutan

»za«. Prema tome objavljujem da je pretres u načelu završen. Prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim g. sekretara da pročita naslov i § 1 zakonskog predloga.

Sekretar dr. Đura Kotur pročita naslov i § 1.

Potpredsjednik dr. Miroslav Ploj: Prima li Senat § 1? (Prima). Objavljujem da je § 1 primljen. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Đura Kotur pročita § 2.

Potpredsjednik dr. Miroslav Ploj: Prima li Senat § 2? (Prima). Objavljujem da je § 2 primljen. Time je zakonski predlog primljen i u pojedinostima. Sada prelazimo na konačno glasanje. Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar dr. Đura Kotur proziva gospodu senatore i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim — otsutan
 Alkalaj dr. Isak — za
 Altiparmaković Jovan — otsutan
 Anić Lazar — za
 Arnautović Šerif — za
 Banjanin Jovo — za
 Bogojević Vasa — otsutan
 Vidaković Antun — otsutan
 Vidaković Ljubomir — za
 Vilević Osman — za
 Vrbanić dr. Milan — otsutan
 Vujić Pavle — za
 Gavrilović dr. Bogdan — za
 Gaj Ljudevit — otsutan
 Glušac dr. Vaso — za
 Grasl dr. Georg — za
 Gregorin dr. Gustav — otsutan
 Desnica dr. Uroš — otsutan
 Dobrinić Petar — otsutan
 Dragović Milutin — za
 Đirlić Petar — otsutan
 Živanović Jeremija — za
 Zec dr. Petar — otsutan
 Ivanišević Don Fran — otsutan
 Ivanović Dragoljub — za
 Ivković dr. Momčilo — za
 Ilidžanović Dimitrije — za
 Jalžabetić Tomo — otsutan
 Janković Stjepan — otsutan
 Jovanović Ž. Miloje — za
 Karamehmedović dr. Hamdija — za
 Kovačević Tomo — otsutan
 Kostić Petar — otsutan
 Kotur dr. Đura — za
 Krulj dr. Uroš — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — za
 Ljubibratić dr. Savo — otsutan
 Mažuranić dr. Želimir — otsutan
 Majstrovčić dr. Ivan — otsutan
 Marjanović Milan — za
 Mahmutbegović Sefedin — otsutan
 Mičić dr. Mića — za
 Mihaldžić Stevan — za
 Muftić Salem — za
 Nemeć dr. Josip — otsutan
 Nešković Jovan — za
 Novak dr. Fran — otsutan
 Obradović Pajo — otsutan
 Pavelić dr. Ante — otsutan
 Petrović Dobrosav — otsutan
 Popović Daka — za
 Popović Matija — otsutan

Posle glasanja.

Potpredsjednik dr. Miroslav Ploj: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasao je ukupno 41 senator i to svi

Popović Milan — za
 Ravnihar dr. Vladimir — odsutan
 Radovanović Krsta — za
 Radulović Marko — odsutan
 Rajar dr. Janko — odsutan
 Rožić dr. Valentin — odsutan
 Samurović Janko — za
 Simonović Milan — odsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković dr. Radeško — za
 Sulejmanović dr. Džafer — odsutan
 Teslić Petar — odsutan
 Timotijević Kosta — za
 Tomašić dr. Ljubomir — odsutan
 Tomić Svetozar — za
 Trinajstić dr. Dinko — za
 Ubavić Pavle — odsutan
 Ulmanski dr. Savo — za
 Frangeš dr. Oton — odsutan
 Hadži-Bošković Trajko — za
 Hadži-Ristić Spira — za
 Hribar Ivan — odsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — odsutan
 Džaković Milovan — odsutan
 Šverljuga dr. Stanko — odsutan
 Šilović dr. Josip — odsutan
 Šola Atanasije — za
 Šuperina dr. Benjamin — odsutan

Posle glasanja.

Potpredsednik dr. Miroslav Ploj: Izvolite, gospodo senatori, čuti rezultat glasanja. Glasalo je u svemu 40 gg. senatora i svi su glasali sa »za«. Prema tome objavljujem, da je ovaj zakonski predlog primljen konačno i u celini.

Prelazimo sada na utvrđivanje dnevnog reda za iduću sednicu. S vašim pristankom ja ću iduću sednicu sazvati za četvrtak 12 o. m. u 10 časova pre podne sa sledećim dnevnim redom:

1 — Pretres izveštaja odbora o predlogu zakona o konvenciji o likvidaciji poreza i da bi se izbeglo dvostruko oporezivanje za vreme od 3 novembra 1918 do 31 decembra 1922 godine u smislu čl. 43 opštih sporazuma o izvršenju Rapalskog ugovora sa završnim protokolom, — zaključenoj i potpisanoj u Rimu 26 aprila 1924 godine između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije;

2 — Pretres izveštaja Finansijskog odbora o predlogu zakona o državnom računovodstvu i

3 — Pretres izveštaja Finansijskog odbora o predlogu zakona o državnom pravobranioštvu.

Prima li Senat ovako predloženi dnevni red? (Prima). Objavljujem da je ovaj dnevni red primljen.

Molim da se posle sednice novo izabrani odbori sastanu, konstituišu, da to jave Pretsedništvu i podnesu svoje izveštaje.

Današnju sednicu zaključujem.

Sednica je zaključena u 18.50 časova.

ПРИЛОЗИ

НАРОДНА СКУПШТИНА Краљевине Југославије

Сазвана Указом од 19 октобра 1933 године у редован сазив за 20 октобар 1933 године, на свом 44 редовном састанку, одржаном 2-VII 1934 године у Београду, решила је:

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

о

уговору о пријатељству, о ненападању, о судском расправљању, о арбитражи и о концилијацији, закљученом и потписаном у Београду, 27. новембра 1933 године, између Краљевине Југославије и Републике Турске

који гласи:

§ 1

Одобрава се и добија законску силу Уговор о пријатељству, о судском расправљању, о арбитражи и о концилијацији, закључен и потписан у Београду, 27 новембра 1933 године, између Краљевине Југославије и Републике Турске чији текст у оригиналу и у преводу гласи:

У Г О В О Р

о пријатељству, о ненападању, о судском расправљању, о арбитражи и о концилијацији између

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

и

РЕПУБЛИКЕ ТУРСКЕ.

ЊЕГОВО ВЕЛИЧАНСТВО КРАЉ ЈУГОСЛАВИЈЕ

и

ПРЕТСЕДНИК РЕПУБЛИКЕ ТУРСКЕ

подједнако привржени одржавању општега мира;

уверени да су Југославија и Турска дужне да у томе сарађују у духу узајамног поверења припремајући мирољубиво расправљање спорних питања која се могу између њих појавити;

имајући у виду да су обе Државе потписнице Париског Пакта од 27 августа 1928 године о одрицању од рата;

у жељи да учврсте, у заједничком интересу обеју земаља, постојеће пријатељске везе, које су за њих залог будућности;

одлучили су да између себе закључе Уговор о пријатељству, о ненападању, о судском расправљању, о арбитражи и о концилијацији, и одредили су у ту сврху као своје пуномоћнике:

ЊЕГОВО ВЕЛИЧАНСТВО КРАЉ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Његову Екселенцију Господина Богољуба Јевтића,
Министра иностраних послова,

ПРЕТСЕДНИК РЕПУБЛИКЕ ТУРСКЕ

Његову Екселенцију Господина Доктора Тевфик Ружди Беја, Министра иностраних послова,
који су се, пошто су измењали своја пуномоћства нађена у доброј и прописној форми, споразумели о следећим одредбама:

Члан 1.

Високе стране уговорнице обавезују се узајам-

но да неће ни у ком случају тражити другојачије, него путем мирољубивим и по методама предвиђеним овим Уговором, решавање спорова или сукоба, ма које природе они били, који би се појавили између Краљевине Југославије и Републике Турске, а који не би могли бити расправљени, у примереном року, обичним дипломатским поступцима.

Високе стране уговорнице примају обавезу да неће прибегавати рату као средству своје народне политике једна наспрам друге, као и обавезу да ће осудити сваки напад и свако учешће у ма каквом нападу покушаном од трећих или сваки агресивни споразум управљен против једне или друге од обеју земаља.

ГЛАВА ПРВА.

Члан 2.

Југословенска влада и Турска влада сагласне су да ће се, у недостатку пријатељског решења путем обичних дипломатских поступака или у недостатку каквог другог споразума, подносити било Сталном међународном суду, било изборном суду, онако као што је ниже предвиђено, спорови по којима би стране једна другој узајамно оспоравале неко право, а нарочито спорове којима је предмет:

1. — тумачење неког уговора;
2. — свако питање међународног права;
3. — стварност сваког факта који би, ако би се утврдио, претстављао кршење неке међународне обавезе;
4. — обим или природа штете која се имала за такво кршење.

Оспоравања за чије је решавање нарочити поступак предвиђен другим конвенцијама које су на снази између Високих страна уговорница расправљиве се саобразно прописима тих конвенција.

Члан 3.

Ова се обавеза не примењује:

1. — на спорна питања настала из чињеница које су из времена пре овога Уговора;
2. — на спорна питања која се односе на питања која би, по мишљењу једне од Страна, потпала, према начелима међународног права, искључиво под њен суверенитет или која би, према уговорима који су на снази између њих, улазила у њену искључиву надлежност. Међутим, она друга Страна моћи ће, ако је противног мишљења, претходно издејствовати одлуку Сталног међународног суда о томе, да ли то спорно питање спада у надлежност једне од Страна;
3. — на спорна питања која имају везе са територијалним статутом Страна.

Члан 4.

Ако се ради о неком оспоравању чији предмет, према унутрашњем законодавству једне од Страна, потпада под надлежност судова ове Стране, спорно питање моћи ће се подвргнути поступку предвиђеном овим Уговором тек после пресуде која је постала извршна, а коју је надлежна национална судска власт донела у примереним роковима.

Тако исто, ако се ради о неком спорном питању које потпада под надлежност управних власти, спорно питање моћи ће се подвргнути различитим поступцима предвиђеним овим Уговором тек пошто надлежна власт буде донела, у примереним роковима, коначну одлуку.

Страна која, у том случају, буде хтела прибећи поступцима предвиђеним овим Уговором, биће дужна да оној другој Страни нотификује своју намеру у року од једне године, рачунајући од напред поменуто одлуку.

Члан 5.

а) Избрани суд поменут у члану 2 биће састављен од пет чланова. Свака Страна именовалаће по једнога који ће се моћи изабрати између дотичних држављана. Остала два избрана судије и претседник избраног суда изабраће се споразумно између држављана трећих Сила. Ови последњи мораће бити разне народности, неће смети имати своје обично боравиште на територији Страна, нити се налазити у њиховој служби.

б) 1. Ако до именовања чланова избраног суда не дође у року од три месеца рачунајући од захтева који је једна од Страна упутила оној другој ради образовања Избраног суда, старање о томе да се приступи потребним именовањима повериће се некој трећој Сили коју Стране споразумно изабери.

2. — Ако се по овоме не постигне споразум, свака ће Страна означити неку другу Силу, а потребна именовања извршиће Претседник Сталног међународног суда. Ако је овај спречен или ако је држављанин једне од Страна, именовања извршиће потпретседник. Ако је овај спречен или ако је држављанин једне од Страна, именовања ће извршити најстарији члан Суда који није држављанин ни једне од Страна.

ц) Попуњавање места која би се упразнила услед смрти или оставке, или какве друге сметње, извршиће се у најкраћем року, придржавајући се начина утврђеног за именовања.

ч) У случају ако би се обе Високе стране уговорнице споразумеле да спор изнесу пред Избрани суд, оне ће саставити у исто време један компромис који ће имати да одреди предмет спора и поступак по коме ће се радити.

У недостатку довољних података или прецизности у компромису односно тачака назначених у претходном параграфу, примениће се, у потребној мери, одредбе Хашке конвенције од 18. октобра 1907. о мирољубивом расправљању међународних сукоба.

Уколико у компромису ма што не би било поменуто, Суд ће применити основна правила побројана у члану 38. Статута Сталног међународног суда.

Члан 6.

Пре сваког поступка пред Сталним међународним судом и пре сваког арбитражног поступка, спор ће се, по заједничком споразуму између Страна моћи поднети у циљу мирољубивог расправљања (концилијације) Сталној комисији за концилијацију, састављеној саобразно овом Уговору.

Члан 7.

Ако би судска или арбитражна пресуда огласила да је нека одлука донесена или нека мера наређена од стране неке судске или ма које друге

власти једне од партичких Страна, у целини или делимично, противна међународном праву, и ако би уставно право речене Стране само непотпуно допуштало да се отклоне последице те одлуке или те мере, Стране су сагласне да ће, пресудом судском или арбитражном, имати да се призна оштећеној Страни једно правично задовољење.

ГЛАВА ДРУГА.

Члан 8.

Сва питања по којима би Високе Стране уговорнице биле подељеног мишљења, а не би их могле расправити на пријатељски начин обичним дипломатским поступцима, питања чије се решење не би могло потражити путем пресуде онако као што је предвиђено чланом 2. овога Уговора и за која не би поступак за расправљање већ био предвиђен неким уговором или неком конвенцијом који су на снази између Страна, поднеће се Сталној комисији за концилијацију којој ће бити стављено у дужност да предложи Странама решење које би се могло примити и у сваком случају да им поднесе извештај.

У недостатку споразума између Страна о захтеву који се има поднети Комисији, једна или друга између њих имаће могућност да питања поднесе непосредно, пошто је о томе на месец дана унапред известила ону другу Страну, реченој комисији.

Члан 9.

Стална Комисија за концилијацију, предвиђена овим Уговором, биће састављена од пет чланова, који ће се одредити како следује, и то: Високе Стране уговорнице именовале свака једнога Комесара избраног између њихових односних држављана и одредиће споразумно остала три Комесара између држављана трећих Сила; та три Комесара мораће бити разне народности и, између њих, Високе Стране уговорнице одредиће Претседника Комисије.

Комесари биће именовани на три године. Они ће се моћи и поново бирати. Комесари заједнички именовани моћи ће бити замењени у току њиховог мандата, по споразуму између Страна. Свака Страна моћи ће, с друге стране, свагда приступити замењивању Комесара кога је она именовала. Без обзира на њихово замењивање, Комесари ће остати у функцији ради довршења својих послова који су у току.

Колико год је могуће брже, а најдаље у року који неће смети премаштити три месеца, извршиће се попуњавање места која би се упразнила услед смрти, оставке, замене или какве привремене препреке, поступајући по начину утврђеном за именовања.

Члан 10.

Стална Комисија за Концилијацију биће образована у току шест месеци по размени ратификација овог Уговора.

Ако до именовања чланова, који се имају заједнички одредити, не би дошло у реченом року или, у случају замене, у току три месеца рачунајући од упражњења места, Претседник Швајцарске Конфедерације био би, у недостатку неког другог споразума, замољен да приступи потребним именовањима.

Члан 11.

Сталној Комисији за концилијацију обраћаће се путем захтева упућеног Претседнику под усло-

вима предвиђеним, према случају у члановима 6 и 8.

Захтев, пошто је сумарно изложио предмет спора, садржаће позив Комисији да приступи свима мерама погодним да се дође до измирења:

Ако захтев потиче само од једне Стране, ова ће га саопштити без одлагања противној Страни.

Члан 12.

У року од петнаест дана рачунајући од дана када би једна од Високих Страна уговорница изнела неки приговор пред Сталну Комисију за Концилијацију, свака од Страна моћи ће, ради проучавања тог приговора, заменити свога Комесара лицем које поседује нарочиту стручност у дотичном питању.

Страна, која би учинила употребу од тога права, известила би о томе без одлагања ону другу Страну; ова ће у том случају имати могућност да учини то исто у року од 15 дана рачунајући од дана када јој то саопштење буде стигло.

Члан 13.

Стална Комисија за Концилијацију имаће задатак да расветли спорна питања, да прикупи у ту сврху сва корисна обавештења путем анкете или на други начин и да се потруди да измири Стране. Она ће моћи, пошто проучи спор, изложити Странама текст аранжмана који би јој изгледао као погодан и, ако томе има места, наложити им рок ради изјашњења.

На завршетку својих радова, Комисија ће саставити извештај којим ће се констатовати њихов резултат и од којег ће по један примерак бити достављен свакој од Страна.

Стране неће никада бити везане разложима стварним, правним или другим на којима се буде задржала Комисија.

Радови Комисије мораће, сем ако се Стране друкчије не би споразумеле, бити завршени у року од шест месеци рачунајући од дана када буде спор поднесен Комисији.

Члан 14.

Сем ако не би постојале противне стипулације, Стална Комисија за Концилијацију ће сама уредити свој поступак који ће, у свима случајевима, морати бити контрадикторан. У ствари анкете, Комисија ће се, ако сама једногласно не одлучи друкчије, придржавати одредаба Главе III (Међународне анкетне комисије) Хашке Конвенције од 18 октобра 1907 о мирољубивом расправљању међународних сукоба.

Члан 15.

Стална Комисија за Концилијацију састајаће се, сем ако се Стране друкчије не споразумеју, у месту одређеном од свог Претседника. Ако у току поступка природа спора учини потребним мењање седишта тако изабраног, Комисија ће о томе одлучити.

Члан 16.

Радови Сталне Комисије за Концилијацију јавни су једино на основу једне одлуке донесене од стране Комисије, са пристанком Страна.

Високе Стране уговорнице обвезују се да не публикују резултат радова без претходно вршеног Узајамног консултовања.

Члан 17.

Стране ће при Сталној Комисији за Концилијацију претстављати агенти којима ће бити зада-

так да служе као посредници између њих и Комисије; сем тога, моћи ће им помагати саветници и стручњаци именовани од њихове стране у ту сврху и оне ће моћи захтевати саслушање свих лица чије би им сведочење изгледало корисно.

Комисија имаће, са своје стране, могућност да захтева усмена објашњења од агената, саветника и стручњака обеју Страна, као и од свих лица за која би нашла да је корисно позвати их да јој престану са пристанком њихове Владе.

Члан 18.

Сем у Случају противних одредаба овог Уговора, одлуке Сталне Комисије за Концилијацију доносиће се већином гласова.

Комисија ће моћи доносити одлуку, која се односи на суштину спора, једино одна, ако су сви чланови били прописно сазвани и ако су приутни бар сви чланови који су заједнички изабрани.

Члан 19.

Високе Стране уговорнице обвезују се да олакшају радове Сталне Комисије за Концилијацију и, нарочито, да истој обезбеде помоћ њихових надлежних власти, да јој у најширој могућој мери дају све документе и корисна обавештења и да предузимају потребне мере да би омогућиле Комисији да приступа на њиховој територији позивању и саслушању сведока или стручњака и вршењу увиђаја на лицу места.

Члан 20.

За време трајања радова Сталне Комисије за Концилијацију сваки од Комесара примаће награду чији ће износ бити одређен по заједничком споразуму између Високих страна уговорница које ће од тога сносити свака једнаки део.

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ.

Члан 21.

У свима случајевима где је спорно питање предмет неког арбитражног или судског поступка, нарочито ако питање то коме су Стране разног мишљења потиче из радња већ извршених или које тек што нису извршене, Стални међународни суд, решавајући саобразно члану 41 свога Статута или, према случају, Избрани суд, назначиће у најкраћем могућем року које се привремене мере имају предузети; Стална Комисија за Концилијацију моћи ће, ако томе има места, исто тако поступити по споразуму између Страна.

Свака од Високих страна уговорница обвезује се да ће се уздржати од сваке мере која би могла имати реперкурсију штетну по извршење одлуке или по аранжмане које би Стална Комисија за Концилијацију предложила и, уопште, да неће приступити никаквој радњи, ма какве природе била, која би могла погоршати или проширити спорно питање.

Члан 22.

Овај Уговор остаје применљив између Високих страна уговорница и онда ако би друге Силе такође имале неког интереса у спорном питању.

Члан 23.

Ако би се појавио какав приговор између Високих страна уговорница односно тумачења овог Уговора, тај приговор био би изнесен пред Стални међународни суд, сходно поступку предвиђеном у члану 6 овог Уговора.

Члан 24.

Овај Уговор биће ратификован. Његове ратификације биће размењене у Анкари, чим се то буде могло учинити.

Члан 25.

Овај Уговор ће ступити на снагу одмах по размени ратификација и трајаће пет година рачунајући од његовог ступања на снагу. Ако не буде отказан на шест месеци пре истека тога периода, он ће се сматрати као прећутно продужен за један нови период од пет година и тако редом.

Ако би се, при истеку овога Уговора, ма каква поступак на основу овога Уговора налазио као несвршен пред Сталном Комисијом за Концилијацију, пред Сталним међународним Судом или пред Избраним судом, такав поступак би се спроводно све до његовог завршетка.

У потврду чега, пуномоћници су потписали овај Уговор.

Рађено у Београду, у два примерка, 27 новембра хиљаду девет стотина тридесет треће.

Б. Д. Јевтић, с. р.
(М. П.)

Тевфик Ружди Беј, с. р.
(М. П.)

§ 2.

Овај Закон ступа у живот кад га Краљ потпише и кад се обнародује у „Службеним новинама“, а обавезну сила добија као што је то предвиђено чланом 25 реченог Уговора.

2 јула 1934 године
у Београду.

(М. П.)

Секретар,
Д. Станојевић, с. р.

Претседник
Народне скупштине,
Др. К. Кумануди, с. р.

НАРОДНА СКУПШТИНА
Краљевине Југославије

Сазвана Указом од 19 октобра 1933 године у редовни сазив за 20 октобар 1933 године на свом 46 редовном састанку, одржаном 4 јула 1934 године у Београду, решила је:

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

о

Образовању новог Среза суботичког
који гласи:

§ 1

Образује се нови Срез суботички са седиштем

у Суботици — у Дунавској бановини — у који улази подручје градске општине Суботице.

§ 2

Овај Закон ступа у живот кад га Краљ потпише, а добија обавезну снагу тридесетог дана по његовом обнародовању у „Службеним новинама“.

4 јула 1934 год.
у Београду.

Претседник
Народне скупштине,
Др. К. Кумануди, с. р.
Секретар, (М. П.)
Д. Станојевић, с. р.

НАРОДНА СКУПШТИНА
Краљевине Југославије

Сазвана Указом од 19 октобра 1933 године у редован сазив за 20 октобар 1933 године на свом 46 редовном састанку, одржаном 4 јула 1934 године у Београду, решила је:

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

о

Измени закона о бирачким списковима
који гласи:

§ 1

У § 1 ставу 3 речи „шест месеци“ замењују се речима „годину дана“.

§ 2

После § 25 додаје се нов § 25 а) који гласи:
„Општинске власти по службеној дужности ће у року од три месеца бирачке спискове саобразити измени става 3 § 1. на у року од даљих 15 дана послати Суду на потврду заједно са преписом свих измена бирачког списка учињених у означеном року од три месеца. Суд ће поступити сходно §§ 6 и 7.“

§ 3

Овај Закон ступа у живот кад га Краљ потпише, а обавезну снагу добија даном обнародовања у „Службеним новинама“.

4 јула 1934 год.
у Београду.

Претседник
Народне скупштине,
Др. К. Кумануди, с. р.
Секретар, (М. П.)
Д. Станојевић, с. р.